

A szövegtudomány lehetőségei

Filológia és textológia a régi magyar irodalomban

(Szerk. Kecskeméti Gábor, Tasi Réka)

HAJTMAN KORNÉL

2011. május 25. és 28. között rendezték Miskolcon a Reneszánsz és Barokk Kutatócsoport (Rebakucs) tavaszi konferenciáját, amelynek témája a filológia és textológia a régi magyar irodalomban volt. A tanácskozás nyomtatásban megjelent anyagát Kecskeméti Gábor, a kiadvány egyik szerkesztője az idei, Debrecenben rendezett konferencián (2012. május 24-26., téma: a kora újkori kegyességi műfajok rendszere és elmélete) mutatta be.

Az előszót Kecskeméti Gábor jegyzi. Felsorolja azokat az egyetemeket, kutatócsoportokat, akik részt vettek a tudományos rendezvényen, majd kiemeli, hogy a konferencia előtt egy kerekasztal-beszélgetésre gyűltek össze a régi magyarországi irodalommal foglalkozó kutatócsoportok vezetői, hogy megvitassák az új a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézete által megírni tervezett irodalomtörténet első 18. századig tartó kötetének koncepcióját. Bővebben az előszó nem szól erről a munkáról, azt azonban sikerült kiderítenem, hogy a kötet címe *A magyarországi irodalmak története* lesz. Még mindig az előszónál maradva, a kötet szerkesztője hangsúlyozza az esemény hiánypótló jellegét: megjegyzi, hogy a legutóbbi hasonló témájú konferenciára 1978-ban került sor, illetve hogy „korábban egyetlen régimagyaros konferencia sem választotta reflexiója kizárólagos tárgyául a mindannyiunk tevékenységét alapvetően meghatározó filológia és textológia elméleti és gyakorlati kérdéseit.” (7.) Valamint kiemeli a miskolci egyetemen folyó kutatások jelentőségét a fenti témában, és felhívja a figyelmet arra is, hogy nemcsak a régi, hanem a modern irodalom textológiai és filológiai kérdéseit is érintik a vizsgálatok. Ennek köszönhető,

hogy 2012 tavaszán megrendezésre került a *Filológiai és textológiai kérdések a 20. századi klasszikusok szövegtudásában* című konferencia a Miskolci Egyetemen.

A kötet összesen 37 tanulmányt tartalmaz, amelyek 5 nagy témakörre tagolódnak. Valamennyi nagyobb fejezet előtt található egy citátum, amelyek nagyon jól tükrözik az adott tematikus egység jellegét. A kötet első fejezete *A latin humanizmus hazai filológiája* címet viseli, az alatta szereplő idézet a következő: „...a magyarországi és ennek forrásvidékét és hátterét megadó európai latinság”. Ezt követi *A hermenutikától a polémiáig: a filológia felekezeti kertekben* („... a középkori magyar hagyományt összekapcsolják, szintézisbe hozzák az európai bibliai tudományosság eredményeivel”), *A használt irodalom hagyományozódásának kérdései* („... a középkorból örökölt és a rekatolizáció során újra népszerűvé vált, latin eredettel rendelkező szövegváltozatok”), *A magyar irodalmi hagyomány hazai filológiája* („...a variálódás textológiája jól megfigyelhető bennük”) és végül pedig az *Elvek, módszerek, műhelyek* („...a hiba relatív fogalom”) című tematikus egység.

A tanulmányok terjedelme változó, a legterjedelmesebb több mint 40 oldal, de 6, és 4 oldalas szöveg is olvasható, némelyikhez képmelléklet is tartozik, de táblázatok is előfordulnak, amelyek a szövegek összehasonlítására szolgálnak, vagy a különböző kiadásokat mutatják be. Nincs módom minden tanulmányt részletesen bemutatni, ezért csupán néhány, különösen izgalmas írást, problémát szeretnék kiemelni. Kecskeméti Gábor tanulmányában egy rövid tudománytörténeti összefoglalást olvashatunk a kora újkori filológia egészéről, majd azokat a kapcsolatokat mutatja be, amelyek mentén a korabeli magyarországi értelmiségiek összeköttetésbe kerültek ezzel az új filológiai kultúrával. Békés Enikő arra keresi a választ, hogy Galeotto Marzio *De doctrina promiscula* című művének nyomtatott verziójából miért maradt ki az a rész, amely „a férfiak közötti szeretkezés orvosi megítéléséről, illetve kultúrtörténetéről szól”, holott a fennmaradt kéziratokban benne van. Hargittay Emil, Ajkay Alinka, Bajáki Rita és Bogár Judit szövegi Pázmány Péter kritikai kiadásának filológiai és textológia problematikájára mutatnak rá. Vadai István a *Szövegkritika-kritika* című tanulmányában kijelenti, hogy „nincs értelme »kritikai kiadásról« beszélni, csak szöveghagyományozódás vagy szövegállapotok bemutatásáról.” (458.) Maczák Ibolya Jeremias Drexel *Aurifodinája* kapcsán von le fontos következtetéseket, nemcsak a régi, hanem a posztmodern szövegekkel kapcsolatban, középpontba állítva az intertextualitást. Az irodalomtörténész szerint „az intertextualitás vonatkozhat a posztmodern előtti szövegekre, s értelmezhető a szövegek létmódjaként is.” (279.) Továbbá a konferenciának és magának a kötetnek is az egyik legérdekesebb momentuma számomra az volt, hogy a textológiai és filológia kérdéseket nem csupán irodalomtörténeti aspektusból vizsgálták meg, hanem más tudományterületek szemszögéből is mint pl. folklorisztika, zene-, könyv-, nyelvtörténet valamint jogtörténet.

A megnevezett tanulmányokból is látható, mennyire sokrétű a kötet, és ez csupán néhány szöveg a harminchétből. Végezetül annyit jegyeznek meg, hogy a címben szereplő magyar helyett sokkal találóbb lenne a magyarországi megnevezés, hiszen nem csupán magyar nyelvű műveket vizsgálnak a szerzők, hanem olyanokat is, amelyek valamilyen kapcsolatban állnak Magyarországgal, függetlenül attól, hogy milyen nyelven vannak lejegyezve.

(Miskolc, Miskolci Egyetem BTK, Magyar Nyelv és Irodalomtudományi Intézet, 2012)

